

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1920 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om upphävande av gällande legostadga för husbönder och tjänstehjon.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow, Hult, Westman, Boberg, Linder*, Sigfrid Hansson, Sigfrid*, Winberg*, Andersson i Knäppinge*, Karlsson i Gasabäck*, Carlsson i Frosterud, Hage, Hagman i Stockholm*, Magnusson i Skövde och Johansson i Vittinge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 2, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Sjölander* anhållit, att riksdagen måtte besluta att upphäva samtliga återstående bestämmelser i den nu gällande tjänstehjonsstadgan.

Därjämte har utskottet till behandling förehåft två likaledes inom andra kammaren väckta motioner, nr 13, av herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik samt nr 15 av herr *Sköld*, däri gjorts enahanda hemställan.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande motioner, får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till motionerna.

Frågan om ändring i eller omarbetande av 1833 års legostadga har upprepade gånger varit föremål för behandling i riksdagen på grund av väckta motioner. Vid 1918 års lagtima riksdag behandlades en av herr *Sjölander* m. fl. inom andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av denna stadga och densammas ersättande

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 26 häft. (Nr 40). 1

med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform jämväl för lantarbetarna. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott avgav i anledning av motionen utlåtande, däri utskottet till en början lämnade en redogörelse för de tidigare i riksdagen motionsvis framställda förslag, i vilka mera genomgripande omarbetning påyrkats. Andra lagutskottet tillåter sig i berörda hänseende hänvisa till sagda utlåtande, nr 6.

Det yttrande, som andra kammarens utskott avgav i anledning av berörda motion var av följande lydelse:

»I likhet med motionärerna finner utskottet det vara uppenbart, att den ännu gällande kungl. legostadgan för husbönder och tjänstehjon av den 23 november 1833 är i så många avseenden föråldrad och innehåller så talrika bestämmelser av olämplig och för tjänarna kränkande beskaffenhet, att dess avskaffande är väl motiverad. Det torde visserligen förhålla sig så, att legostadgan åtminstone i stora delar av landet faktiskt icke i sin helhet tillämpas eller kan tillämpas i praktiken. Denna omständighet gör dock icke dess avskaffande onödigt, då ju dels det allmänna rättsmedvetandet kräver, att ännu gällande lagar och förordningar böra tillämpas, dels det kan inträffa och säkerligen också ej så sällan verkligen inträffar, att de hårda och orimliga bestämmelser i legostadgan, som motionärerna erinrat om, bringas i tillämpning. Utskottet vill för den skull på det livligaste tillstyrka, att den nuvarande legostadgan avskaffas.

Motionärerna hava emellertid icke endast påyrkat den gällande legostadgans avskaffande utan också begärt utredning om dess ersättande med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform. Jämväl i detta avseende kan utskottet ej annat än tillstyrka motionärernas hemställan. Det torde nämligen enligt utskottets mening på jordbrukets område förefinnas sådana särskilda förhållanden, olikartade med dem som gälla industrien, att en särskild avtalsform, som skänker behövlig stadga åt förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, är ur båda parternas synpunkt påkallad. Jordbrukets arbetsgivare måste med nödvändighet fordra, att de arbetare som anställas kvarstanna i tjänst den avtalade tiden. Om garanti härför ej förefinnes genom någon form av avtal och arbetarna sålunda kunde utan risk lämna tjänsten vilket ögonblick som helst, skulle ej blott arbetsgivaren härigenom tillfogas betydande och obotlig skada, utan även för landet viktiga intressen sättas på spel, då exempelvis på så sätt en dyrbar skörd kunde bliva förstörd. Ej mindre viktigt är det dock, att den ifrågasatta avtalsformen tillförsäkrar arbetarna behövt skydd. Särskilt statkarlarna, som i regel bebo av arbetsgivaren upplåtna bostäder, behöva erhålla säkerhet

för att få kvarstanna i tjänsten och innehava bostaden, så länge de fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. Även i övrigt bör vid den eventuellt kommande utredningen noga uppmärksammas, att arbetarna såsom den svagare parten böra genom den nya avtalslagstiftningen beredas en sådan ställning, att de kunna känna tillräcklig trygghet i sin anställning.

Med hänsyn särskilt till jordbrukets behov av längre avtalstid bör dock en eventuell ny avtalslagstiftning enligt utskottets mening icke gälla anställning under så kort tid som en månad eller därunder.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet i anledning av herr Sjölanders m. fl. förevarande motion, nr 264, hemställa, att andra kam-maren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, avseende den nuvarande legostadgans avskaffande och ersättande med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Reservation hade anförts av herrar Möller, Carlson i Karlshamn och Johansson i Sollefteå, vilka anfört följande:

»Om önskvärdheten av den föräldrade tjänstehjonsstadgans avskaffande har inom utskottet ingen meningsskiljaktighet rått.

Tjänstehjonsstadgan härstammar från en tid med helt andra rättsbegrepp än vår, särskilt i fråga om förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare. Man kunde, då tjänstehjonsstadgan skrevs, knappast tänka sig att personer i lantarbetarens underordnade ställning skulle ha rätt att ställa anspråk på en människovärdig tillvaro eller på verklig frihet att disponera över sin person. Lantarbetarens ställning till husbonden skulle helt naturligt för den tidens begrepp åtminstone till hälften vara trälens. Och denna uppfattning döljes i tjänstehjonsstadgan endast nödtorftigt genom några bestämmelser, som avse att tillvarataga lantarbetarens mest primitiva personliga rättigheter. Att tjänstehjonsstadgan ännu kvarlever, kan endast förklaras därigenom, att den antingen icke alls eller endast i oskyldigare delar tillämpas. Ty även om lantarbetarnas klass i regel hittills visat sig sakna förmåga av egna initiativ till avskaffande av gamla orättvisor, så skulle dock vår tids rättsmedvetande ha känt stadgan som en skam, därest arbetsgivarna mera allmänt skulle ha försökt hålla densamma i levande kraft. Och stadgan skulle därför ha fallit på initiativ från de lager i samhället, som i allmänhet intressera sig för avskaffandet av orättvisorna i tiden.

Men om sålunda inga delade meningar rimligen kunna finnas därom, att tjänstehjonsstadgan saknar existensberättigande, så kunna vi icke ansluta oss till utskottets uppfattning, att densamma skulle behöva ersättas

genom en ny avtalslagstiftning, avsedd att reglera förhållandet mellan jordbrukets arbetare och arbetsgivare. Enligt vår uppfattning bör reglerandet av jordbrukets arbetsförhållanden likaväl som arbetsförhållandena inom andra områden överlämnas åt det fria avtalet. Vi dela nämligen icke alls den skuggrädsla för det fria avtalet, som utskottet synes luta åt.

För mycket stora delar av i jordbruket arbetande personer regleras arbetsförhållandena redan genom fria avtal, och utvecklingen i den riktningen pågår med stor snabbhet.

I den mån tillgången på arbetskraft är otillräcklig inom jordbruket, ha arbetarna också möjlighet att skaffa sina anspråk gehör utan lagstiftningens alldeles särskilda hjälp, i synnerhet sedan de mera allmänt börja organisera sig. En avtalslagstiftning efter de linjer, utskottet tänkt sig, skulle för övrigt uppenbarligen omintetgöra allt samlat uppträdande från arbetarnas sida gent emot sina arbetsgivare. Utskottets förslag skulle sannolikt komma att innebära, att det påbörjade organisationsarbetet bland lantarbetarna åter skulle sprängas sönder, enligt vår uppfattning till obotlig skada för de arbetaregrupper det här gäller.

Lantarbetsgivarna äro i stor utsträckning organiserade. De hålla, enligt överenskommelse sins emellan, lantarbetarnas löner och andra förmåner planmässigt tillbaka. Men en avtalslagstiftning, som skall reglera även *löneförmånerna* för lantarbetarna, synes utskottet icke hava tänkt sig, och för en dylik lagstiftning torde tiden för övrigt icke vara mogen. Uppenbart torde emellertid vara, att för lantarbetarna äro just de materiella förmånerna de betydelsefullaste. För att i detta avseende icke stå alldeles hjälplösa inför sina arbetsgivare måste lantarbetarna förfoga över kampmedel, som kunna vara verksamma. Sådana kampmedel skulle en lagstiftning enligt utskottets linjer totalt beröva lantarbetarna, ty den ledande tanken i utskottets utlåtande är nödvändigheten att hålla arbetarna genom lag bundna vid en längre avtalstid — naturligtvis framförallt under våren, sommaren och hösten.

Både kulturellt och materiellt skulle enligt vår mening lantarbetarna komma att lida av en avtalslagstiftning. Därigenom att lantarbetareorganisationer praktiskt taget skulle förlora all större betydelse, skulle arbetarna dels komma i en alltför svag ställning gent emot sina arbetsgivare och dels skulle de berövas den möjlighet till växande självmedvetande och känsla av människovärde, som samverkan mellan likar brukar framkalla, och av vilka samhället djupare sett blott har fördel.

I längden skulle för övrigt säkerligen ett försök att genom avtalslag-

stiftning särskilt binda jordbrukets arbetare endast lända jordbruket till skada. Jordbruket har svårt att i konkurrensen med industrien hålla kvar arbetarna. Om man på konstlad väg med hjälp av statens exekutiva makt skulle söka hindra lantarbetarna från att tillkämpa sig samma frihet som industriarbetarna och ekonomisk likställighet med dem, kommer detta endast att påskynda övergivandet av jorden.

Följaktligen måste man, då man skall söka bringa upp förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare i jordbruket till modernitet, gå den väg som höjer lantarbetarens allmänna ställning, som skänker honom ett större mått av frihet och välstånd. Det vill med andra ord säga organisationens och det kollektiva avtalets väg.

Erfarenheten har visat, att de av fasta organisationer underskrivna kollektiva avtalen ganska obrottsligt hållas och att de alltså lämna garanti för 'att de arbetare, som anställas, också kvarstanna i tjänst den avtalade tiden', vilket för utskottet utgör huvudmotiveringen för dess yrkande.

Äberopande det anförda tillåta vi oss yrka, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning åsyftande den nuvarande legostadgans avskaffande.»

Andra kammaren biföll utskottets hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, vilken hänvisade detsamma för förberedande behandling till sitt första tillfälliga utskott.

Detta utskott avgav i anledning härav följande yttrande:

»Såsom av förestående historik framgår, har vid flertalet av de tillfällena, då förevarande fråga tidigare varit föremål för riksdagens behandling, någon egentlig meningsskiljaktighet icke rått därom, att legostadgan, såsom i många avseenden föråldrad och efter vidtagna partiella förändringar ej ägande det inre sammanhang och den självöverensstämmelse, en lag bör äga, borde göras till föremål för en fullständig omarbetning.

I anslutning härtill hyser utskottet den uppfattningen, att det nu framställda kravet angående legostadgans upphävande och dess ersättande med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform bör tillstyrkas.

Utskottet anser sig särskilt böra framhålla vikten av att den lagstiftning, som kan komma att träda i stället för legostadgan, skapar garanti för träffade avtals bestånd och instämmer till fullo i vad av andra kammarrens utskott anförts såväl härom som i fråga om avtalstidens längd.

Att den blivande lagstiftningen jämväl i övrigt kommer att tillgodose såväl arbetsgivares som arbetarnas rättmätiga intressen och anspråk är givetvis av lika vikt för bägge parterna.

Under återopande av vad utskottet sålunda anført, hemställer utskottet, att första kammaren måtte bitræda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Reservation anfördes av herr *Oscar Olsson*, som ansåg, att utskottet bort hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, avseende den nuvarande legostadgans avskaffande, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Första kammaren biföll utskottets hemställan.

Vid anmälan i statsrådet av den skrivelse, som riksdagen avlät i anledning av kamrarnas beslut, anförde föredragande departementschefen, att frågan om en moderniserad lagstiftning såsom ersättning för legostadgan vore synnerligen omfattande och invecklad, och att jordbruksarbetarnas avtalsfråga icke syntes kunna lösas annorledes än i sammanhang med en kommande ny utredning av arbets- och avtalsförhållandena inom industrien. Enligt departementschefens uppfattning kunde och borde dock en provisorisk lagstiftning med ändamål att undanröja de mest i ögonen fallande orättvisorna i legostadgans bestämmelser ske utan avbidan på utredning om de positiva lagstiftningsuppgifter, som erbjöde sig vid legostadgans fullständiga upphävande. I överensstämmelse härmed föreslog departementschefen framläggande av proposition i nu förevarande ämne. Enligt vad i propositionen uttryckligen förklarades, åsyftade densamma icke annat än en tillfällighetsåtgärd, föranledd av hänsyn till den avsevärda tidslängd, som kunde väntas förflyta, innan lagstiftningsfrågan i dess helhet vore mogen för en definitiv lösning, och avsedd att upphäva de föreskrifter i legostadgan, vilka vore hårda och orimliga för tjänarna.

De bestämmelser, vilkas upphävande föreslogos, voro de som innehöllo, att tjänstehjon genom polismyndighets försorg kunde entledigas från tjänsten eller hämtas och däri inställas, ävensom föreskrifterna om särskilda bötesstraff eller förverkande av lönen eller viss del därav.

Genom proposition nr 319 till 1919 års lagtima riksdag förelade Kungl. Maj:t riksdagen till antagande en lag, varigenom förordnades, att vad i 6, 9, 45 och 52 §§ i legostadgan innehölle därom, att tjänstehjon genom polismyndighets försorg entledigades från tjänsten eller hämtades och däri inställdes, så ock samma stadgas föreskrifter, i vad de bestämde särskilda bötesstraff eller förverkande av lönen eller viss del därav, skulle upphöra att gälla.

Andra lagutskottet avgav i anledning av propositionen följande utlåtande:

»Utskottet har väl icke ansett sig böra framställa invändningar mot en utbrytning även av en så begränsad del av förevarande lagstiftningsområde, som Kungl. Maj:ts förslag omfattar. Utskottet vill emellertid därvid framhålla, att i legostadgan innehållas jämväl andra stadganden, vilkas uteslutande synes ur ovan anförda synpunkter vara lika påkallat som upphävandet av nu förevarande bestämmelser. Tillika anser sig utskottet böra uttala sin förvissning därom, att de partiella förbättringar, som förevarande förslag innebär, icke skola verka fördröjande på arbetet på den nya fullständiga lagstiftningen i ämnet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet, då granskningen av de särskilda bestämmelserna i förslaget icke givit anledning till anmärkning, hemställa, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.»

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, råder enighet därom, att de ännu kvarstående bestämmelserna i 1833 års legostadga för husbönder och tjänstehjon äro i många punkter föråldrade och icke uppfylla de krav, vår tid ställer på en lag, avsedd att reglera förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare på ifrågavarande områden. Utskottet anser därför någon vidare motivering för upphävande av legostadgan i dess nuvarande skick icke erforderlig.

Utskottet.

Om emellertid enighet sålunda råder därom, att legostadgan bör snarast möjligt avskaffas, torde däremot icke förhållandet vara detsamma beträffande frågan, huruvida stadgan bör ersättas av annan avtalslag.

Motionärerna förmena, att den opinion, som från lantarbetarhåll kommit till uttryck, motiverar såväl legostadgans omedelbara avskaffande som att densamma ej ersättes av annan lagstiftning. Men utskottet anser att efter förra året vidtagna ändringar av legostadgan ävensom efter antagandet av det förslag till upphävande av vissa paragrafer i stadgan, som utskottet kommer att föreslå, en saklig grund för dylik opinion hädanefter i stort sett kommer att saknas. Vad som sedan återstår av legostadgan utgöres huvudsakligen av bestämmelser rörande avtalstiden och regler för avtalets ingående och upplösning. Beträffande avtalstiden är att märka, att den invändning, som gjorts mot legostadgans förläggning av flyttningsdagen till hösten, ej är bärande, enär enligt gällande rättspraxis (N. J. A.

1916: 314) tjänsteavtal på landet, som slutits enligt legostadgan, även kunna ingås från den 24 april. Vidare är att märka, att legostadgans tillämpning är helt beroende på frivillig överenskommelse mellan parterna och av liknande beskaffenhet bör givetvis den lagstiftning vara, som skall ersätta densamma.

Motionärerna åter vilja helt bygga förhållandet mellan jordbrukets arbetare och arbetsgivare på den kollektiva avtalsformen. Utskottet vill då erinra om att varken den nuvarande legostadgan eller den modernare avtalslagstiftning, som skulle ersätta denna, lägger något hinder i vägen för det kollektiva arbetsavtalet. Men såväl av lokala som personliga skäl torde vara uteslutet, att det kollektiva avtalet i alla föreliggande fall skall kunna komma till tillämpning. Att då överlämna allt — ej minst i betraktande av de mycket primitiva former, under vilka tjänsteavtal av denna art ofta ingås — åt det fria avtalet och i händelse av tvist åt tillämpningen av allmänna avtalsregler torde ej minst av hänsyn till arbetarparten icke vara rådligt.

Härmed sammanhänger jämväl frågan huruvida en ny lagstiftning även bör hava karaktär av en skyddslagstiftning för arbetareparten. Att skyddande bestämmelser av icke dispositiv natur äro önskvärda för yngre arbetare, torde vara obestridd. Huruvida sådana även böra förekomma för äldre arbetare, förtjänar att övervägas. Att den nuvarande lagens skyddsbestämmelser underskattas av motionärerna, är uppenbart. Enligt legostadgans 6 § tillförsäkras nämligen arbetaren i händelse av sjukdom under hela tjänstetiden full lön och sjukvård med eventuellt avdrag å lönen för läkararvode och medicin, således i visst avseende större förmåner än i det av motionärerna åberopade kollektivavtalet.

Utskottet anser därför, att mot legostadgan i dess reviderade form ej de allvarliga anmärkningar, som hittills varit berättigade, kunna göras, men anser givetvis, att den fortfarande i många avseenden är otillfredsställande, varför den skyndsamt bör avskaffas. Samtidigt bör dock en ny avtalslag av förut angiven art antagas.

Utskottet kan således i någon mån dela dåvarande chefens för justitiedepartementet ovan anförda uppfattning, att frågan om en moderniserad lagstiftning såsom ersättning för legostadgan är synnerligen omfattande och invecklad, men utskottet kan i varje fall icke godkänna departementschefens åsikt, att jordbruksarbetarnas avtalsfråga icke skulle kunna lösas annorledes än i sammanhang med en kommande ny utredning av arbets- och avtalsförhållandena inom industrien. Denna svårlösta fråga torde enligt

utskottets mening ingalunda behöva verka hindrande på utredningen angående legostadgans ersättande med bestämmelser, upptagande en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform. Det kollektiva avtalet på jordbruksområdet torde däremot icke kunna regleras annat än i sammanhang med liknande avtal på andra arbetsområden, varför även här en rättslig behandling av på grund av kollektiva avtal uppkommande rättstvister tyvärr tills vidare måste anstå.

Såsom av andra lagutskottet vid 1919 års lagtima riksdag framhållits, innehållas i legostadgan även efter tillkomsten av 1919 års ovannämnda lag en del stadganden, vilka lämpligen torde bära upphävas. Sådana stadganden äro enligt utskottets förmenande de, som återfinnas i 5 § andra stycket samt 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17 och 49 §§.

5 § andra stycket stadgar rätt för husbonde att i vissa fall med måttlig husaga tillrättavisa minderåriga tjänstehjon.

10 § innehåller i första punkten bestämmelser huru tjänstehjon skall förhålla sig i sitt enskilda liv samt att det icke skall undandraga sig det arbete och de sysslor husbonde skäligen föresätter. Andra punkten avser tjänstehjons skiljande ur tjänsten om detsamma är försumligt, gensträvt eller oordentligt eller visar sig otroget, okunnigt eller eljest odugligt i tjänsten.

Efter upphävandet av denna § blir 5 § första stycket bestämmande i fråga om anledningarna till tjänstehjons skiljande från tjänsten.

Genom upphävande av 10 § upphör den i 8 § lämnade hänvisningen till paragrafen att gälla.

11 § innehåller allenast hänvisning till allmänna lagens straff för den som sätter sig upp mot husbonde, matmoder eller den i deras ställe satt är.

12 § hänvisar till byggningsbalkens bestämmelse om straff för tjänstehjon, som ovarsamt umgås med eld.

14 § lämnar husbonde rätt att, därest tjänstehjon är vårdslöst och försumligt att fullgöra vad det föresättes, låta sådant av annan person verkställas och att i dylikt fall samt då tjänstehjon förfar något av husbondes egendom verkställa avkortning å lönen ävensom förpliktelse för tjänstehjon att, därest ej lönen räcker att ersätta skadan, gälda med annan dess tillhörighet.

Genom upphävande av denna § upphör den i 53 § intagna hänvisningen till paragrafen att gälla. Efter upphävandet av §:n kvarstår som ett särskilt stadgande, vid sidan av i allmän lag meddelade bestämmelser, den i 53 § förekommande regeln om husbondes retentionsrätt.

15 § innehåller bestämmelse för det fall att tjänstehjon visar sig oför-

nöjt med husmanskost eller på varjehanda annat sätt förklenar husbonde eller matmoder.

16 § stadgar huru skall förfaras med tjänstehjon, som å förbuden tid anträffas å krogar m. m.

17 § innehåller förbud för tjänstehjon att utan husbondes lov förvara sin kista med kläder m. m. å annat ställe än där det tjänar.

49 § stadgar skyldighet för tjänstehjon, att, därest husbonde flyttar från orten till annat ställe inom riket, åtfölja husbonden och tjänstetiden uttjäna, om så erfordras.

Då 18, 19 och 20 §§ äro upphävida av innevarande års riksdag genom antagande av lagen om barn utom äktenskap, kommer sålunda hela III. artikeln att försvinna ur legostadgan.

De bestämmelser, som utskottet således föreslår skola utgå ur legostadgan, äro i mycket till sin form stötande och till sitt innehåll olämpliga. Utskottet finner ej heller några betänkligheter mot deras fullständiga utslutande ur stadgan. Dock anser sig utskottet böra påpeka på grund av ofta förekommande missförstånd både på arbetare- och arbetsgivaresidan att givetvis varken genom strykande av dessa eller andra paragrafer i legostadgan något rättslöshetstillstånd skulle inträda, utan bliva fastmer allmänna rättsregler och allmänna skadestandsregler i stället tillämpliga, vilket utskottet särskilt velat anföra med hänsyn till upphävandet av 10 och 14 §§.

Till sist vill utskottet med anledning av i motionerna förekommande anmärkningar mot vissa kvarstående paragrafer i legostadgan anföra följande.

Herr Sköld har sålunda förmenat att husbonde skulle med tillämpning av 5 och 33 §§ kunna vräka tjänstehjon utan att lämna ersättning för det utförda arbetet. Denna uppfattning torde vara uppenbart felaktig. 33 §, som innehåller bestämmelser om efterskottsbetalning, torde snarare giva tjänaren i det åsyftade fallet rätt till skadestånd mot husbonden om denne vägrar att utgiva den intjänta lönen. Vidare har herr Sköld anfört, att 14 och 53 §§ skulle i ekonomiskt avseende utlämna tjänaren åt ett fullkomligt godtycke. Även detta uttalande torde bero på en missuppfattning. Nämda paragrafer innehålla nämligen i fråga om ersättningsskyldighet intet utöver vad som gäller enligt allmänna skadestandsregler, i det sådan skyldighet endast föreligger, därest vållande kan läggas vederbörande till last, och torde jämväl böra erinras, att bevisskyldigheten åligger husbonden och icke, såsom motionären förmenat, tjänstehjonet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna nr 2, 13 och 15 i andra kammaren måtte besluta

A) att för sin del antaga följande

LAG

angående upphävande av vissa paragrafer
legostadgan för husbönder och tjänstehjon den
23 november 1833.

Härigenom förordnas, att 5 § andra stycket samt 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17 och 49 §§ i legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 skola upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1920. Där i legostadgan eller annan författning hänvisning förekommer till bestämmelse, som genom denna lag blivit upphävd, vare hänvisningen förfallen.

B) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte för riksdagen framlägga förslag om avskaffande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon samt till en densamma ersättande, efter nutida förhållanden avpassad lagstiftning; samt

C) att förevarande motioner, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) och B) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 maj 1920.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservation

av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Winberg, Carlsson* i Frosterud, *Hage, Hagman* i Stockholm och *Johansson* i Vittinge, vilka yrkat,

att riksdagen för sin del måtte, med anledning av de i andra kammaren väckta motionerna nr 2, 13 och 15, besluta att upphäva legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833.
